

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye - „A Bizottság közleménye: A környezettudatos tervezés munkaterve, 2016–2019”

[COM(2016) 773 final]

(2017/C 345/16)

Előadó: **Cillian LOHAN**

Felkérés:	Európai Bizottság, 2017.1.27.
Jogalap:	az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke
Elnökségi határozat:	2016.12.13.
Illetékes szekció:	„Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció
Elfogadás a szekcióülésen:	2017.6.15.
Elfogadás a plenáris ülésen:	2017.7.5.
Plenáris ülés száma:	527.
A szavazás eredménye (mellette/ellene/tartózkodott):	130/0/1

1. Következtetések és ajánlások

1.1. A környezettudatos tervezés 2016–2019-re vonatkozó munkatervének hatóköre túlságosan korlátozott ahhoz, hogy erőteljesen ösztönözze az olyan ütemű általános magatartásváltozást az áruk és szolgáltatások szállítási láncá mentén, amely tükrözné a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv törekvéseit.

1.2. Az áruk és szolgáltatások környezettudatos tervezésének túl kell mutatnia a pusztán energetikai megfontolásokon. Bár ezek fontosak, a termékek teljes életciklusára kell összpontosítani, ideértve azok tartósságát, a karbantartás és javítás egyszerűségét, a megosztás és a digitalizálás lehetőségeit, az újrafelhasználást, a korszerűsíthetőséget, az újrafeldolgozhatóságot és a használat utáni tényleges hasznosítást a piacra kerülő termékekben felhasznált másodlagos anyagokként.

1.3. A környezettudatos tervezésnek magában kell foglalnia a körforgásos gazdaság elveit a digitalizálás, a megosztás és a funkcionális gazdaság összefüggésében annak érdekében, hogy az új gazdasági modell megvalósítására irányuló különböző stratégiák következetessége biztosítva legyen.

1.4. A termékek alkatrészeinek az újrafelhasználás és/vagy az újragyártás szempontjából könnyen visszanyerhetőnek kell lenniük, és ösztönözniük kell egy erőteljes másodlagos nyersanyagpiac létrehozását.

1.5. A címkézési követelmények jobb környezettudatos tervezési stratégiákat ösztönözhetnek, és segíthetik a fogyasztókat a döntéshozatalban, ezzel ösztönözve a magatartásváltozást. A címkézésnek magában kell foglalnia a termékek várható élettartamát és/vagy fő összetevőit.

1.6. Az EGSZB megismétli, hogy támogatja a kiterjesztett gyártói felelősség mint a körforgásos gazdaság üzleti modelljeire való áttérés előmozdítását szolgáló eszköz használatát, és hangsúlyozza, hogy az szintén szerepet játszhat a környezettudatos tervezés támogatásában.

2. Háttér

2.1. A környezettudatos tervezés 2016–2019-re vonatkozó munkaterve támogatja az Európai Bizottságnak a körforgásos gazdaságra irányuló új kezdeményezését. Az átfogó cél egy olyan körforgásos gazdasági modellre történő áttérés előmozdítása, amely figyelembe veszi a termékek és alapanyagaik teljes életciklusát.

2.2. A jelenlegi munkaterv két korábbi, a 2009–2011-es és a 2012–2014-es időszakra vonatkozó, környezettudatos tervezésre irányuló munkaterv folytatása. Jogszabályi kerete megegyezik a környezettudatos tervezésről szóló 2009/125/EK keretirányelv és az energiahatékonysági címkézésről szóló 2010/30/EU keretirányelv jogszabályi keretével. A környezettudatos tervezésről szóló irányelv 16. cikkének (1) bekezdése rendszeres munkaterveket irányoz elő.

2.3. A munkatervet olyan eszköznek szánták, amely megerősíti Európa versenyképességét és előmozdítja a gazdasági növekedést, miközben a munkahelyteremtést is fokozza.

2.4. Voltak, akik remélték, hogy a környezettudatos tervezésről szóló irányelv felülvizsgálata vagy a munkaterv frissítése a korábbi környezettudatos tervezési kezdeményezések hatókörének bővülését eredményezi.

3. A környezettudatos tervezés munkaterve, 2016–2019 – Áttekintés

3.1. A környezettudatos tervezés és az energiahatékonysági címkézés jogszabályi keretének kettős célja van ⁽¹⁾. Az első cél annak biztosítása, hogy a környezettudatos tervezés révén egyre hatékonyabb termékek kerülhessenek az uniós piacra. A második arra összpontosít, hogy az energiahatékonysági címkézés révén lehetővé tegye és ösztönözze, hogy a fogyasztók a leghatékonyabb termékeket vásárolják.

3.2. A jelenlegi munkaterv felsorolja az elfogadott végrehajtási intézkedéseket, ideértve 28 rendeletet a környezettudatos tervezésről, 16 felhatalmazáson alapuló rendeletet az energiahatékonysági címkézéssel, továbbá három elismert önkéntes megállapodást.

3.3. Az egyéb munkaterületek magukban foglalják a légfűtő és -hűtőeszközök környezettudatos tervezésére vonatkozó intézkedést, amely rendelet formájában fog megvalósulni, és egy sor olyan rendeletmódosítást, amelyek célja a termékek hatékonyabb tesztelése és a csalás lehetőségének csökkentése a környezettudatos tervezés és az energiahatékonysági címkézés révén. Ezek a kezdeményezések kiegészítik a munkatervet, amely hivatkozik rájuk, de kifejezetten nem tartalmazza őket.

3.4. A már elkészült és folyamatban lévő munkák ismertetése és értékelése az energiahatékonysági címkézésre és a környezettudatos tervezés egy elemének elérésére kizárólag a teljesítmény hatékonyságának összefüggésében összpontosít.

3.5. A meglévő jogszabályok vagy felülvizsgálatok középpontjában álló termékcsoportok listája új termékcsoportokkal bővült. Ezek a következők:

- épületautomatizálási és -vezérlési rendszerek,
- elektromos vízfóralók,
- kézszáritó berendezések,
- felvonók,
- szolárpanelek és inverterek,
- hűtőkonténerek,
- magas nyomású tisztítógépek.

4. A környezettudatos tervezés elvei

4.1. A környezettudatos tervezés hozzájárulhat ahhoz, hogy a gazdasági növekedést a csökkentett anyag- és energiafelhasználás, a magasabb arányú újrafeldolgozás és a csökkent hulladékkeletkezés révén elválasszák az erőforrás-fogyasztástól ⁽²⁾. A körforgásos gazdasági modell ereje abban rejlik, hogy egyszerre teremt gazdasági jólétet, társadalmi hasznot és környezeti előnyöket. A környezettudatos tervezésnek fontos szerepe lehet a társadalmi fenntarthatóság előmozdításában.

4.2. Bár a környezettudatos tervezésről szóló irányelvet eddig a termékek energiahatékonyságának javítására használták, a körforgásos szemléletű terméktervezés ösztönzésére is intenzívebben lehetne használni, például az olyan tervezési stratégiák betiltásával, amelyek akadályozzák a hibás alkatrészek javítását vagy cseréjét ⁽³⁾.

4.3. A környezettudatos tervezés olyan termék-szolgáltatás rendszereket és termékeket eredményez, amelyeket kevesebb erőforrásból állítanak elő, újrahasznosított és megújuló erőforrások felhasználásával és a veszélyes anyagok kerülésével, valamint olyan alkatrészekkel, amelyek hosszabb élettartamúak, és amelyek karbantartása, javítása, korszerűsítése és újrafeldolgozása egyszerűbb. Két megközelítés különböztethető meg: a meglévő termékek fokozatos továbbfejlesztésén

⁽¹⁾ HL C 82., 2016.3.3., 6. o.

⁽²⁾ Ellen MacArthur Foundation: „Towards the circular economy: Opportunities for the consumer goods sector” [Úton a körforgásos gazdaság felé: A fogyasztási cikkek ágazatának lehetőségei], 2013. A dokumentum itt érhető el: https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/publications/TCE_Report-2013.pdf.

⁽³⁾ Európai Környezetvédelmi Ügynökség: 2014. évi jelentés a környezeti mutatókról: Az európai termelési-fogyasztási rendszerek környezeti hatásai, 2014. A dokumentum itt érhető el: <https://www.eea.europa.eu/publications/environmental-indicator-report-2014>.

alapuló újratervezés, valamint az új termékek tervezése, amely javítható, korszerűsíthető és újrafeldolgozható új, erőforrás-hatékony termékek fejlesztésére irányul⁽⁴⁾. A környezettudatos tervezésről szóló irányelv végrehajtása során mind ez idáig főként az első, „fokozatos” megközelítést ösztönözték, most azonban fokozni kellene a második megközelítés alkalmazását, mégpedig egy felülvizsgált, megfelelő címkézés kidolgozása mellett, valamint az európai szabványügyi szervezetek folyamatban lévő, idevonatkozó munkáinak támogatásával.

4.4. A körforgásos tervezés egyik fő tényezője az, hogy a termék szolgáltatássá válhat úgy, hogy a hangsúly áthelyeződik a tulajdonról a használatra, a termékek értékesítéséről a teljesítményalapú szerződésekre (pl. termék-szolgáltatás rendszer és szolgáltatási szintre vonatkozó megállapodások).

4.5. A mezőgazdasági és élelmiszer-termelési ágazatot illetően meg kell jegyezni, hogy a fenntartható – és különösen az ökológiai – élelmiszer-termelési rendszerek a körforgásos modellel és a környezettudatos tervezésre is példaként szolgálnak.

4.6. Az EGSZB és az Európai Bizottság által nemrégiben indított, a körforgásos gazdaság érdekelt feleinek európai platformját létrehozó közös kezdeményezés elősegítheti a területen fellelhető bevált gyakorlatok és a környezettudatos tervezésre való átállás útjában álló szakpolitikai akadályok feltérképezését.

5. Hiányosságok és mulasztások

5.1. Integrált megközelítés

5.1.1. Az áruk és szolgáltatások környezettudatos tervezésének túl kell mutatnia a pusztán energetikai megfontolásokon. Bár ezek fontosak, a termékek teljes életciklusára kell összpontosítani, ideértve azok tartósságát, a karbantartás és javítás egyszerűségét, a megosztás és a digitalizálás lehetőségeit, az újrafelhasználást, a korszerűsíthetőséget, az újrafeldolgozhatóságot és a használat utáni tényleges hasznosítást a piacra kerülő termékekben felhasznált másodlagos anyagokként. A környezettudatos tervezésnek egy integrált megközelítés részét kell képeznie, ahol a termékek energiahatékonyágát és energiateljesítményét, illetve az erőforrások és anyagok használatának hatékonyságát és teljesítményét együtt, azonos mértékben veszik figyelembe.

5.1.2. A jelenlegi munkaterv elismeri annak korlátait, ha elsősorban az energiateljesítményre összpontosítanak. A környezettudatos tervezésre vonatkozó átfogóbb stratégia szükségessége mind a következetesség, mind az egyértelműség szempontjából nyilvánvaló. Maga a környezettudatos tervezésről szóló irányelv nem korlátozódik az energiával kapcsolatos termékek energiateljesítményére, hanem szélesebb értelemben az ilyen termékek alkotórészeivel, valamint az alacsony erőforrás-hatékonyság átfogóbb hatásaival és költségeivel is foglalkozik.

5.1.3. A körforgásos gazdaság elvei olyan termékeket és szolgáltatásokat igényelnek, amelyek tartósak, újrafelhasználhatóak, javíthatók és újrahasznosíthatók. A környezettudatos tervezésnek magában kell foglalnia ezeket az elveket a digitalizálás, a megosztás⁽⁵⁾ és a funkcionális⁽⁶⁾ gazdaság összefüggésében annak érdekében, hogy az új gazdasági modell⁽⁷⁾ megvalósítására irányuló különböző stratégiák következetessége biztosítva legyen. A jelenlegi következetlenséggel kapcsolatos kockázatok bizonytalanságot okozhatnak az üzleti szektorban, ami gátolja az innovációt vagy az olyan üzleti modellekbe való beruházásokat, amelyek egy átfogóbb, körforgásos gazdasági modellen alapulnak. Emellett olyan fejlesztéseket eredményez, amelyek az erőforrás-hatékonyságot túlzott energiahasználat árán érik el, és fordítva. A termékeket mindaddig az energiahatékonyág hiánya alapján választották ki, de mostantól olyan termékekkel és szolgáltatásokkal is ki kellene egészíteni azokat, amelyek az erőforrás-hatékonyság terén jelentenek problémát.

5.1.4. A körforgásos gazdaság kialakításához elengedhetetlen egy szilárd másodlagos nyersanyagpiac. A környezettudatos tervezésnek hozzá kell járulnia az olyan termékek és szolgáltatások tervezéséhez, amelyek lehetővé teszik a termékek alkatrészeinek szétválasztását. Vagyis a termékek alkatrészeinek könnyen visszanyerhetőnek kell lenniük újrafelhasználás és/vagy újragyártás céljából. A tervezésnek így lehetővé kell tennie a másodlagos nyersanyagok visszanyerését, hogy tiszta és jó minőségű anyagokkal lássa el a piacot.

⁽⁴⁾ Az Egyesült Nemzetek Környezetvédelmi Programja és a Delfti Műszaki Egyetem: *Design for sustainability – A step-by-step approach* [Tervezés a fenntarthatóságért – Egy fokozatos megközelítés], 2009. A dokumentum itt érhető el: <http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/8742/DesignforSustainability.pdf?sequence=3&isAllowed=y>.

⁽⁵⁾ HL C 303., 2016.8.19., 36. o.

⁽⁶⁾ HL C 75., 2017.3.10., 1. o.

⁽⁷⁾ Európai Környezetvédelmi Ügynökség: *Circular by design – Products in the circular economy* [Körforgásra tervezve – A körforgásos gazdaság termékei], 6/2017. sz. jelentés, 2017. június. A dokumentum itt érhető el: <https://www.eea.europa.eu/publications/circular-by-design>. Az EGSZB jelenleg külön véleményt (SC/048) dolgoz ki az új fenntartható gazdasági modellekben rejlő átfogó lehetőségekről. A vélemény elfogadása 2017 második félévében várható.

5.1.5. A tervezést mint az erőteljes másodlagos nyersanyagpiac ösztönzőjét a tartósság és a modularitás tervezés jelentőségével összefüggésben kell alkalmazni.

5.2. Magatartásváltozás

5.2.1. A fogyasztói magatartás megváltoztatására különféle stratégiákat kell alkalmazni. A címkézés önmagában nem elegendő a széles körű magatartásváltozások eléréséhez. Korábbi EGSZB-vélemények már kifejtették, hogy az áttérés megvalósítását szolgáló eszközkészlet részeként gazdasági eszközök használatára⁽⁸⁾, a termékek élettartamát feltüntető címkézésre⁽⁹⁾, valamint viselkedés-gazdaságtanra⁽¹⁰⁾ (különösen „nudge”-gondolkodásra⁽¹¹⁾) van szükség.

5.2.2. A magatartásváltozás követelménye nem csak a fogyasztókra és a végfelhasználókra korlátozódik. A változás ösztönzése érdekében az üzleti szektort is támogatni kell ösztönzőkkel és szakpolitikai következetességgel. Ez különösen kritikus jelentőségű lesz a kkv-ágazatban, ahol a képzés és a támogatási eszközök fokozhatják a környezettudatos tervezés elveinek megértését és alkalmazását, és biztosítják, hogy az átállás mindenképpen a munkavállalók oly módon történő újraelosztásával járjon, hogy minél kevesebbeknek kelljen lakóhelyet változtatniuk.

5.2.3. Az EGSZB megismétli, hogy támogatja a kiterjesztett gyártói felelősség mint a körforgásos gazdaság üzleti modelljeire való áttérés előmozdítását szolgáló eszköz használatát, és hangsúlyozza, hogy ez szintén szerepet játszhat a környezettudatos tervezés támogatásában.

5.2.4. A körforgásos gazdasági csomagról szóló EGSZB-vélemény⁽¹²⁾ hivatkozik az új tulajdonlási modellek szerepére, ami magában foglalná a termék-szolgáltatások lízingelését is. Ez kereskedelmi kényszerként szintén ösztönözheti a környezettudatos tervezést, ami a környezetre és a társadalom egészére nézve egyaránt előnyös.

5.3. Felülvizsgálati rendelkezések

5.3.1. A környezettudatos tervezésre és az energiahatékonysági címkézésre vonatkozó végrehajtási intézkedések többsége tartalmaz felülvizsgálatra vonatkozó rendelkezést, amelynek teljesítése az elkövetkező években esedékes. Ezek kifejezetten vizsgálni fogják a termékek erőforrás-hatékonyságát, javíthatóságát, újrafeldolgozhatóságát és tartósságát.

5.3.2. Az EGSZB kiemeli annak jelentőségét, hogy ezeket az elveket a meglévő terméklistáról készülő, folyamatban lévő tanulmányokra is alkalmazzák, és nem csak azokra az új termékcsoportokra, amelyeket ennek a munkatervnek kell magában foglalnia.

5.3.3. Ezeket az elveket nemcsak „külsőleg”, a felülvizsgálatokban kell alkalmazni, hanem a környezettudatos tervezésre irányuló munkatervbe is integrálni kell őket.

5.4. Egy aktuális, releváns környezettudatos tervezésre irányuló munkaterv elérése

5.4.1. Az EGSZB tudomásul veszi, hogy a környezettudatos tervezés jelenlegi munkaterve a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv fényében felülvizsgálatra került. A környezettudatos tervezés munkatervének tervezetében szereplő javaslatokról – a környezetbarát tervezésről szóló irányelv 18. cikkének értelmében – a konzultációs fórummal folytatandó egyeztetést azonban 2015. október végén tartották. Ez a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési terv elindítása előtt történt.

5.4.2. A konzultációs fórumnak figyelembe kellene vennie a szervezett civil társadalomnak az EGSZB-nél végzett munka révén kialakított hivatalos álláspontját.

5.4.3. A gyorsan változó termékekkel kapcsolatos komplikációk és nehézségek, valamint a jövőbeli piaci fejleményekkel kapcsolatos bizonytalanság miatt az ikt-termékek csak „külön megoldásokat” igénylő csoportként szerepelnek a munkatervben. Meg kell jegyezni, hogy e termékek esetében a címkézés kidolgozása jellemzően túl hosszú időt vesz igénybe (átlagosan 4 évet), és hogy az önkéntes megállapodások nem eredményeznek elég gyorsan elegendő környezeti, gazdasági és társadalmi hasznot.

⁽⁸⁾ HL C 226., 2014.7.16., 1. o.

⁽⁹⁾ HL C 67., 2014.3.6., 23. o.

⁽¹⁰⁾ Európai Környezetvédelmi Ügynökség: *Circular by design – Products in the circular economy* [Körforgásra tervezve – A körforgásos gazdaság termékei], a hivatkozást lásd fent, 31. o.

⁽¹¹⁾ HL C 75., 2017.3.10., 28. o.

⁽¹²⁾ HL C 264., 2016.7.20., 98. o.

5.4.4. Nagy jelentősége van annak, hogy az ikt-termékeket a munkatervben külön kezeljék. Erre az ágazatra vonatkozóan konkrét, egyértelmű irányokat és törekvéseket kell meghatározni annak érdekében, hogy ösztönözzék az innovációt e termékek környezettudatos tervezésében. Például a mobiltelefonok környezettudatos tervezése a környezettudatos tervezés követeivé teheti a mobiltelefonokat, így egy kommunikációs eszközt használnának arra, hogy széles közönséget tájékoztassanak a környezettudatos tervezés gyakorlati kérdéseiről, valamint annak őket érintő következményeiről és előnyeiről.

5.4.5. Az EU–USA Energy Star megállapodás 2018-ban hatályát veszti. Ennek értelmében mindkét joghatóságban azonos önkéntes hatékonysági követelményeket határoznak meg az irodai berendezések tekintetében. Az Egyesült Államok megváltozott politikai erőviszonyai mellett ennek a megállapodásnak a kiterjesztése kockázatos lehet. A felülvizsgálatnak figyelembe kell vennie, hogy a környezettudatos tervezés erőteljes támogatása versenyelőnyt jelenthet az európai vállalkozások számára. Az EU világszerepe válhat ezen a területen. A környezettudatos tervezés általánossá válásának elérése kapcsán nem szabad alábecsülni a kölcsönösség és a nemzetközi megállapodások jelentőségét.

5.4.6. Kifejezetten jelezték, hogy a terven belül majd kidolgozásra kerül egy, a környezettudatos tervezésnek a körforgásos gazdasághoz való hozzájárulásáról szóló, átfogóbb rész. Üdvözöljük, hogy ezzel elismerték a hatókör szélesítésének szükségességét, de ezt konkrét, rövid teljesítési határidőknek kell kísérniük.

5.4.7. Egy a környezettudatos tervezésre vonatkozó körforgásos gazdasági eszköztár – mint amilyen az Ellen MacArthur Alapítvány által a közelmúltban közzétett Circular Design Guide [útmutató a körforgásközpontú tervezéshez] – kidolgozása előmozdíthatja a változást, de ezt szigorú, megfelelő jogszabályokkal kell támogatni, melyek kidolgozása során háttérkutatásokat kell végezni, az érdekeltet széles körrel konzultációkat kell folytatni, illetve szabványosítási támogatást kell biztosítani. Mind a fogyasztók szempontjából, mind üzleti szempontból a termékek ára és a gazdasági ösztönzők fogják meghatározni egy ilyen eszköztár igénybevételét. Ezen a területen a „szennyező fizet” elv támaszthatja alá a legjobb gyakorlatokat.

5.4.8. Nem szabad alábecsülni a piacfelügyelet és a nemzetközi együttműködés tekintetében jelentkező kihívásokat. Az EGSZB megállapítja, hogy tagállami szinten egyre nagyobb szükség van a végrehajtásra és a jelentéstételre a piacfelügyelet révén, és hogy ha erre nem kerül sor, akkor határozottabb felügyeleti mechanizmusok alkalmazására lehet szükség tagállami szinten, melyek koordinálását közvetve vagy közvetlenül uniós szintű felügyelet révén kell végezni. A környezetbarát tervezés és az energiafogyasztást jelölő címkézés területén jelenleg széles körben alkalmazott felügyeleti vagy vizsgálati mechanizmusoktól eltérő mechanizmusok alkalmazását is érdemes volna megfontolni annak érdekében, hogy minimálisra csökkenjen az uniós piacon a „potyázó” gyártók és importőrök száma, és hogy megvédjük és jutalmazzuk a környezetbarát tervezés, a címkézés, valamint a termékinformációk és -nyilatkozatok nyújtása terén helyes és átlátható gyakorlatokat követő vállalatok beruházásait.

5.4.9. A fogyasztók és az átláthatóság szempontjából a címkézés kritikus jelentőségű. A címkézés azonban nem csodaszer, a vállalkozások közötti termékek/szolgáltatások esetén pedig végképp nem feltétlenül a legalkalmasabb eszköz. A címkézésnek adott esetben tükröznie kell a várható élettartamot, és nem csak az energiateljesítményre kell összpontosítania. Például előfordulhat, hogy egy épület magas besorolást kap az energiateljesítményének köszönhetően, de az építéséhez használt anyagok miatt is nagyobb elismerést kaphatna. Egy nagy, összetett termék (például egy fűtő-, hűtő- vagy szellőzőrendszer) pedig akár további elismerésre lehet érdemes a felhasznált anyagok, illetve ezek javíthatósága, csereszabotossága, tartóssága és újrahasznosíthatósága miatt.

Kelt Brüsszelben, 2017. július 5-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Georges DASSIS